

Maud Mayeras

REFLEX

Vertaald door
Gertrud Maes en Martine Woudt

2015
AMSTERDAM

*Voor mijn moeder, die het donker heeft binnengelaten,
voor de man van mijn leven, die het monster heeft gewekt,
en voor mijn zoon, die het heeft getemd.*

[Foto's] zijn het bewijs dat er iets is geweest en niet meer is. Als een vlek. En hun onbeweeglijkheid is verwarrend. Je kunt ze de rug toekeren, maar als je terugkomt liggen ze daar nog steeds naar je te kijken.

– Diane Arbus

4021 dagen

Silence

Something about silence makes me sick

'Fistful of Steel',
Rage Against the Machine

1.

Ik houd niet van stilte, die roept nare gedachten op.

Ik laat vaak geluiden het huis in. Het geronk van motoren en de ruwe taal van voetgangers op straat. Het komt allemaal door het raam naar binnen en stelt me gerust. Gesis, geklepper, geschreeuw, gelach, gerochel. Het geluid van de koelkast, het gezoem van mug-gen.

Het trillen van mijn telefoon op het gelakte bureau, als het kloppen van een hart in het nauw.

En elke keer hetzelfde simpele zinnetje aan de andere kant van de lijn, dezelfde rauwe, totaal doorrookte stemmen. En die steeds terugkerende vraag.

Ben je beschikbaar, Iris?

Ik ben altijd beschikbaar.

De telefoontjes die ik krijg zijn vaak anoniem. Meestal komen ze van een andere mobiel, soms uit een telefooncel, een privéwoning of een kantoor. Maar wat ze van me willen blijft hetzelfde.

Ik verbreek de verbinding, open mijn rugzak en stop er dezelfde spullen in, in dezelfde volgorde. Het ritueel is onveranderlijk.

Drie slipjes, een beha, drie paar oude sokken. Een spijkerbroek, twee t-shirts, een bloes. Een trui. Een aangebroken pakje sigaretten.

In het voorvak van mijn rugzak zit al het strikt noodzakelijke aan toiletgeroi: een tandenborstel, tandpasta, een kam, shampoo en goedkope douchegel. Miniflesjes, uit hotels meegenomen proefverpakkingen, nooit weggegooid, opgehoopt onder in die versleten rugzak die al jaren meegaat.

Mijn reflexcamera, reserveaccu, twee lenzen, een flitser.

De plaatsen waar ze me heen sturen ken ik maar zelden, ik ontdek ze ter plekke en richt me alleen op een beperkt gebied, een paar vierkante meter gruwel, stilte en eenzaamheid. Dan vereeuwig ik een moment dat al uren, soms al dagen is blijven stilstaan. Ik maak foto's van roerloze tafereeltjes met lamgelegde personen. Bloedsporen, haren, nagels, doffe ogen. Ik sla niets over, niet het kleinste detail. De hoek van een pols, de schaafwond op een ontblote knie, de vlekken op een grijs slipje. Pijnlijke ton sur ton in de kleuren van een ratelslang. Ik kies en leg vast. De tegelvloer met vlekken, de aarde onder zolen. Ik kies. De stukgeslagen tanden, de bleekheid, de marmerkleurige gezichten. En ik leg vast.

Met een snelle beweging rits ik de rugzak met kleren dicht.

In de zakken van mijn spijkerbroek: mijn mobiele telefoon op trilstand, een gele aansteker, mijn oortjes.

Ik ben *inzetbaar*. Ik ga op elk uur van de dag of de nacht op stap om plaatjes te schieten. Slachtoffers wachten niet en de dood is niet geduldig, je moet snel te werk gaan. Richten, inzoomen, adem inhouden, afdrukken en opnieuw beginnen.

Sneeuw en regen zijn mijn meest geduchte vijanden, ze kunnen binnen een paar minuten de plaats van een misdrijf verwoesten. Ze spoelen gezichten schoon en doorweken de grond. Ze wissen, verknoeien en verhullen de bewijzen.

Vandaag is er geen regen, geen sneeuw, niets te verwachten behalve de uitputtende hittegolf die al drie dagen aanhoudt. Vijfendertig graden in de schaduw en je kleren die doorweekt raken in je rugholte, onder je oksels en tussen je benen.

Zelfs die stem, ver weg in mijn telefoon, leek bij elk woord minder vast te worden. Maar dit telefoontje had iets anders, een soort vreemde flits in mijn routine. Er werd een plaats genoemd die ik al mijn leven lang ken, de stad waar ik ben geboren. Het treinstation waar ik elf jaar geleden ben vertrokken. Om los te komen. Om dat afgelegen gat te verlaten.

Ik open het zwartleren hoesje en doe mijn oortjes in. Ik tik op het scherm en de bassen beginnen tegen mijn trommelvliezen te trillen.

Mijn sleutels, mijn helm.

Het is halfvier 's middags en buiten trekt mijn schedel direct strak door de zon. De Superduke staat glanzend op me te wachten. Ik klap het vizier omlaag. Probleem met aantrappen, drie pogingen voordat de motor wil draaien, daarna begint hij eindelijk tussen mijn dijen te trillen.

Ik zet het geluid op zijn hardst en laat een paar steentjes wegspringen als ik van de stoep af rijd. Een kilometer of dertig en dan ben ik in de afvoerput van de wereld. Het station, de sporen, peron 11 en het lijk dat stil bij de rails ligt.

2.

Tweeëndertig kilometer precies. Mijn oortjes haastig opgerold in mijn zak. Vier slordig geparkeerde politiewagens, motoren uit, lichten gedoofd.

Ik moet het wachtwoord geven om door de schuifdeur naar binnen te mogen. Een blik op mijn geplastificeerde kaartje, op de foto waarop ik niet glimlach, en ze laten me zonder iets te zeggen door.

De stationshal is helemaal leeg. Boven mijn hoofd lijkt de glazen koepel in duizend stukjes uiteen te spatten. Bij het lijstwerk beweegt iets, krioelend, bijna onzichtbaar, als een zwerm die in het gewelf verborgen zit. Ver geritsel, dan wild gefladder. Vogels hebben daarboven hun toevlucht gezocht en kunnen de uitgang niet meer vinden, in de war gebracht door het dikke glas voor de openingen.

Rechts een rij nutteloze, stille telefoons. Acht feloranje toestellen die daar als per vergissing zijn geplaatst, en een snoer dat als een dode slang op de grond hangt.

Links, op stalen stoeltjes die met een paar roestige schroeven aan de grond zijn vastgezet, hangen andere donkere gestalten, ze snurken en bewegen af en toe. Net als de vogels zitten ze gevangen tussen de stationsmuren, ze slapen in nesten van afval dat ze uit de vuilnisbakken hebben gehaald.

Ik zoek op de bodem van mijn rugzak. Kleingeld, kauwgum, creditcard. En ten slotte de zo begeerde schat. Ik grijp mijn laatste pakje sigaretten, dat ergens diep tussen de versleten voering was verdwenen. Met moeite versnel ik mijn pas, tot ik weer een beetje lucht krijg.

De vonk doet het gas ontvlammen en de tabak knettert. Dichte

rookkringels wolken tussen mijn lippen. Twee halen en ik gooi de nauwelijks opgerookte peuk weg. Mijn voeten veranderen van ondergrond en ik sta buiten. Spoor 11.

In het teer op de grond zitten tientallen zwarte bellen, op het punt van knappen.

Als kind zat ik op de stoep voor ons huis en vermaakte ik me er urenlang mee om die luchtbellen met mijn nagel in te drukken; ik zag mezelf als een beroemd vulkanoloog, op mijn knieën op het lauwe magma, onder een zon die mijn gebogen nek altijd weer verbrandde.

Ten slotte kijk ik op. Geen vogelgeluiden meer, hier. Alleen op de achtergrond het eentonige bladergeruis en het windvlaagje dat zich niet verwaardigt af te dalen om onze gezichten te beroeren. Het licht lijkt bijna kunstmatig en de stilte wekt de indruk dat alles klaarstaat om een beroemde scène te gaan spelen, met alle spots aan. Behalve dat de acteurs hier net wassen beelden zijn. Ready, go.

Een paar meter verderop zie ik de oploop. Een tiental weinig beweeglijke uniformen, verzameld rond het slachtoffer. Ik meen een van hen te herkennen, een jongen uit de buurt. Ik geloof niet dat ik ooit met hem heb gewerkt. Hij ziet me niet.

Op de grond zijn bakens neergezet, ik hoef alleen nog maar te fotograferen. Ik stel de lens in en laat de flitser voor wat hij is.

Inspecteur Reisse is er, hij praat zachtjes tegen zijn team en zegt wat ze moeten doen, in welke volgorde en hoe. Ian Reisse. We werken al lang samen, en zijn werkwijze is nooit veranderd. Geen moer. De dunne jas die hij elk seizoen draagt, de dictafoon waarmee hij minutenlang onhoorbaar gemompel opneemt, uren bandopname die hij steeds opnieuw beluistert om te vinden wat hij zoekt. Vanaf het moment dat hij die toets indrukt kan de wereld de boom in, niets mag hem ontgaan. En vandaag is het niet anders. Hij zit op zijn hurken bij een talud en zijn lippen debiteren eindeloze zinnen, terwijl hij met zijn vrije, gehandschoende hand het onkruid streelt. Als hij elk steentje kon analyseren, zou hij dat doen.

Vlak bij hem past de rest van het team goed op dat ze de plaats

delict niet verstoren; ze lopen op hun tenen over een vooraf vastgesteld parcours en respecteren de onzichtbare cirkel die rond de plaats van het misdrijf is getrokken. Ze roken niet, spugen niet, kammen hun haar niet, praten niet. Die regels overtreden betekent ingaan tegen Reisse. En ingaan tegen Reisse betekent dat je snel op zoek moet naar een andere baan.

Een stem achter me.

‘Iris? Iris Baudry?’

Die wil er blijkbaar uitgeknikkerd worden.

‘Maël Dandolo, eerste jaar wetenschappelijke technieken, we volgden dezelfde colleges.’

Aan de klank van zijn stem hoor ik duidelijk dat onze gemeenschappelijke opleiding daarna is opgesplitst. Uit de schelle toon aan mijn adres kan ik opmaken hoe laag mijn doodgewone positie van technicus is. Hij werpt een blik op zijn superieur en glimlacht onderdanig naar hem. Brave hond.

‘Dus nu ben je...’

‘F-fotograaf, inderdaad.’

Hij zwijgt even. Ik stotter. Zolang ik me kan herinneren is mijn tong altijd mijn grootste verrader geweest. Dandolo was het vergeten. Hij vindt het nu nog ongemakkelijker dat hij me heeft aangesproken en weet al niet meer wat hij moet zeggen. Dat komt goed uit, ik heb werk te doen. Ik begin weg te lopen, maar ja hoor, daar vindt hij een gespreksonderwerp.

‘Wat vervelend, van je moeder.’

‘Mijn moeder?’

Mijn hand verkrampst om het riempje dat om mijn nek hangt. Mijn moeder. Die ik tegelijk met deze stad heb verlaten. Die nooit meer contact heeft gezocht. Die.

‘Ben je niet op de hoogte?’

Hij weet niet hoe hij het me tactvol en beleefd moet zeggen.

‘Ze zit in Bellevue. Ze hebben haar... Ze heeft...’

In een omtrek van vijftig kilometer is Bellevue het enige officiële centrum waar mensen met aanpassingsmoeilijkheden worden opgevangen: dementen, psychoten, mensen met geheugenverlies,

suïcidale types, degenen die men niet meer wil. Degenen bij wie noch het leven, noch het sterven lukt.

Ik frons mijn wenkbrauwen en kijk weg. Ik heb geen zin om de rest te horen, maar toch gaat hij verder.

‘Ze hebben haar halfnaakt midden in het centrum gevonden.’

De brave hond verwacht verbazing, droefenis, opluchting, maar hij krijgt niets van dat alles.

‘Ze schreeuwde.’

Mijn moeder is gek, dat is ze altijd geweest. Waarschijnlijk is het gewoon een graadje erger geworden.

‘Ze is al twee jaar opgenomen.’

Degenen die in dat gebouw worden opgesloten, komen er zelden weer uit. Bellevue is een eindstation voor mensen die niet meer bang zijn voor de dood.

‘Dank je... M-Maël...’

‘Dandolo. Maël Dandolo.’

‘O ja, dank je, M-Maël Dandolo. En nu moet ik nodig aan de s-slag, dus als je het niet erg v-vindt...’

Hij gaat eindelijk weg, maar mijn vingers blijven verkrampd om mijn toestel. Ik haal diep adem, wrijf over mijn achterhoofd, veeg een paar bruine lokken door de war en stort me weer op het werk.

Ik loop langzaam naar het slachtoffer toe, zoals ik altijd doe, om het voorzichtig in me op te nemen, zodat het lijk me niet bij verrassing treft. Altijd dat schema, op dezelfde manier ingedeeld.

Allereerst de omgeving (droog, vochtig, warm, koud, ijsig). De ondergrond analyseren (aarde, zee, lucht). Dan het lichaam. Beginnen bij de voeten van het slachtoffer (de rechter, de linker, de schoenen, de zolen, de veters). De sokken (sport, netjes, oud, nieuw). De kleren (katoen, nylon, wol) of het ontbreken daarvan. Bijzonderheden van de benen (gespierd, mager, vol spataderen, dik, onthaard, behaard). Het ondergoed of de afwezigheid daarvan. Het bovenlichaam (bedekt of naakt, verminkt of glad, wit, zwart of op springen). De armen (gespreid of gebogen, met snijwonden of gebroken, de nagels gescheurd of gelakt). De vingers (ontspannen of in een kramp, smerig of verzorgd, verdraaid of uit het lid).

En ten slotte het gezicht.

Het scherm van mijn toestel omsluit het tafereel, en terwijl de opsporingsambtenaren weglopen, verklein ik het kader.

De atmosfeer is droog, en het lichaam ligt hier op kiezels die smerig zijn door de vele reizen van vroegere goederentreinen, op een spoor dat al ruim twintig jaar buiten gebruik is. Het slachtoffer draagt blauwe gympen, die nog stevig aan zijn voeten zitten. Maat 32. De rechterneter begint een beetje los te raken. Een jochie.

Ik pers mijn lippen op elkaar en concentreer me op mijn scherm. Een witte korte broek, met op verschillende plekken modder- en bloedvlekken.

Wat vreet zij hier uit?

Een wond ter hoogte van het sleutelbeen, nog een onder het rechteroor, dieper. De buik, waar een heel klein stukje van te zien is, vertoont een donkere zwelling. De linkerarm is vlak boven de pols gebroken. De nagels van beide handen zijn zwart van het vuil.

Wel alle...

Op mijn scherm verspert een gestalte het beeld. Een grote, geagiteerde massa, die zo dichtbij komt dat ik niets meer zie. Een massa met een dictafoon bij zich.

‘Iris, wat doe jij hier?’

‘D-dag Ian. Dag Iris, hoe gaat het met je? Goed, d-dank je. Het is de laatste d-dagen wat lekkerder weer, vind je niet?’

‘Jij zou hier niet moeten zijn, meissie, hoe wist je dat...’

‘Een van je collega’s heeft me gebeld, ik w-werk voor jou, weet je nog?’

Ik leg mijn hoofd in mijn nek om hem te kunnen aankijken. Reisse, de driftkikker. De rossige reus. Hij is ruim drie koppen groter dan ik, en onder zijn jasje uit een ander tijdperk zie ik hem heftig ademen. Hij werpt een blik om zich heen om de schuldige te vinden, maar iedereen is druk in de weer met het analyseren van bewijzen, met het zoeken naar de dader onder een verlaten stuk hout. Reisse legt een zware hand op mijn schouder.

‘Weet je z’n naam?’

Ik zucht en bevrijd me van de berenpoot van de inspecteur. Het zicht is vrij, ik maak nog een aantal foto's.

'W-wie z'n naam?'

'Van degene die je gebeld heeft, weet je wie dat is?'

'Ik ken nog niet de helft van de mensen met wie ik w-werk, ik word gebeld, ik kom en jij k-krijgt je foto's.'

'Iris.'

'S-sorry. Ik... Laat maar zitten.'

Ik eindig mijn zin met een wegwerpgebaar. Ik kan zijn blik niet meer verdragen en schiet plaatjes zonder erbij na te denken. Zonder echt te zien waardoor de linkerarm van het slachtoffer er vreemd bij ligt. Ik druk af, zonder te stoppen, tien, twintig, dertig foto's. Naarmate mijn lens dichterbij komt, wordt het beeld groter, duidelijker. Het lichaam van het jongetje is zo opgezwollen dat hij aan vetzucht lijkt te lijden. Verstoppt tussen de sporen heeft hij hele dagen, misschien wel meerdere weken liggen wachten tot ze hem kwamen zoeken. Zijn korte haar en zijn kleren doen vermoeden dat het om een kleine jongen gaat. Acht, op zijn hoogst tien jaar.

'Iris, luister. Je hebt altijd prima werk geleverd, maar ditmaal wil ik liever dat je naar huis gaat. Degene die jou heeft gebeld, heeft zich vergist.'

Op mijn geheugenkaart staan al meer dan honderd foto's met een hoge resolutie. Mijn wijsvinger maakt er nog enkele tientallen bij. De pet van het jongetje, die naast zijn vormeloze gezicht ligt. De plank onder zijn hoofd, het hout aangevreten door termieten. Het gat – zijn mond – waarin aan de onderkant een kies mist, waar-schijnlijk een melkkies. De moordenaar heeft de kaak niet aange-raakt. Ik ben maar een paar centimeter van het lichaam vandaan. Tweehonderdzevenenveertig foto's. De helft kan weggegooid.

'Iris, er is een andere fotograaf voor deze zaak ingehuurd.'

'Ik zie niemand anders, Ian. Er zijn niet z-zoveel mensen die met jou willen werken.'

'Hij komt eraan, achter je.'

Ik draai me om. Een lange staak komt onhandig dichterbij, frut-selend aan de lensdop van een zilverkleurig toestel. Hij struikelt

over de rails van het spoor ernaast en valt bijna languit op de grond. Ik zucht.

‘Hij zal het van je overnemen. Stuur me je foto’s, ik weet dat ze nuttig voor me zullen zijn. Dat zijn ze altijd.’

Ik wil iets zeggen, maar opeens kijkt iedereen naar me.

‘Ga naar huis, Iris.’

Acht strakke blikken, acht zwijgende gezichten die me aansporen ervandoor te gaan. Acht monden die geen woord zeggen. De meute wordt onrustig, de kerels verwachten dat ik stampij ga maken. Ze weten dat ik niet kan schreeuwen, ze weten dat ik niet in staat ben ook maar één woord uit te brengen als ik mijn stem verhef. Ze wachten tot Iris de stotteraar er met de staart tussen de benen vandoor gaat, tot ze eindelijk hun werk kunnen doen zonder gehinderd te worden, zonder lastpak die hun routine verstoort. Dus geef ik me gewonnen.

Als ik het tafereel niet meer via mijn digitale scherm zie, lijkt het altijd groter; in een mum van tijd neemt het zijn oorspronkelijke proporties weer aan en wordt het onverhoeds echter.

Op het toegetakelde lichaam zie ik de sporen van bloed, dat tijdens lange uren in de zon is opgedroogd. En op de zij van het kind, tussen zijn broze ribben, een vreemdere vlek. Mijn mond vertrekt nog iets meer.

Ik weet heel zeker wat ik onder de arm van het kind zal zien als ik wat dichterbij kom. Die terugkerende nachtmerrie. Het team staat nog steeds te kijken wat ik doe, en nu begrijp ik waarom ze niet wilden dat ik me hiermee bemoei. Ze wilden niet dat ik het opnieuw meemaak. Op het lichaam van het kind, vlak bij zijn linkeroksel, waar het vlees zacht is, mist een reep huid. Ik voel nauwelijks de druk van de berenpoot in mijn nek. Een langwerpige reep, die vlak onder de arm is weggesneden.

Datzelfde stuk vel dat elf jaar geleden bij mijn zoon is weggenomen.

3.

De tabak verpulvert op de parkeerplaats van het station, ik blijf erop trappen tot er niets meer van over is. Zittend op de kofferbak van de auto van Reisse kan ik, in het afnemende daglicht, zien hoe zijn altijd al strenge trekken met de seconde nog iets geslotener worden.

‘Was je van p-plan het me te vertellen, R-Reisse?’

Ik nestel me tegen de achterraut van de Ford, een oude, flesgroene rammelkast waarin Reisse al eeuwen rijdt. Ik ben er heel wat keren ingestapt. Zonder de vloermatten binnenin te zien kan ik er een eed op doen dat ze vol aarde, koffie en as liggen en nodig gezogen moeten worden. In de skai bekleding van de bijrijdersstoel zitten drie vingerdikke gaten, veroorzaakt door slecht ge-doofde sigaretten die in bochten uit de asbak zijn gevlogen.

‘Je had daar niks te zoeken, meissie.’

Het gezicht van Ian Reisse, hard en duister als een naar de bodem van de oceaan gezonken steen. Zijn haar dik en kort, zijn rode vingers plukkend aan zijn baard van drie dagen. Zijn enorme gestalte, die mij met één hand zou kunnen vermorzelen.

‘Zijn er nog m-meer geweest?’

De inspecteur doet eindeloos over een antwoord op die vraag, die me toch niet zo ingewikkeld lijkt.

‘Er gaan elke dag kinderen dood, Iris. Per ongeluk, door moord, met voorbedachte rade of niet. Elke dag worden er kinderen gemarteld, opgesloten in kelders, vastgeketend in fabrieken. Daar kunnen we niks aan doen. De mens is slecht. Dat is altijd al zo geweest.’

‘Je weet heel g-goed wat ik bedoel. De ontveling onder zijn arm. D-Die is hetzelfde.’

‘Nee, Iris.’

Reisse zucht, alsof hij dit al ik weet niet hoe vaak heeft gehoord.

‘Hoelang heb je je hier niet vertoond?’

‘Wat heeft dat ermee te maken?’

‘Al die dingen komen weer bij je boven. Deze zaak heeft helemaal niks te maken met wat jou is overkomen. Een zieke persoon heeft een jongetje vermoord, dat gebeurt dagelijks, meissie. Dagelijks, verdorie...’

Zijn werk is onderzoeken, niet praten. Zelfs niet met mij.

‘Luister, je gaat naar huis, drinkt een of twee biertjes, zet je tv aan en geeft je over aan teleshopping. Daarna ga je slapen en vergeet je het.’

‘Jij hebt die p-plek onder zijn arm net zo goed gezien als ik.’

‘Er zat niets onder zijn arm, Iris. Pak je spullen en...’

‘Je weet het, je hebt het g-gezien, v-verdomme!’

Terwijl ik probeer rustig te blijven, sluiten de klauwen van de beer zich om mijn pols en vlieg ik door de lucht. Hij sleept me mee, ik verzet me, daar trekt hij zich niets van aan. Hij wil dat ik het zie. Hij snapt het niet. Hij weet niet dat ik gelijk heb. Uiteindelijk geef ik mee, als een lappenpop door elkaar geschud door die enorme roodbruine kerel. Ik probeer het beetje waardigheid dat me nog rest voor het oog van de agenten te bewaren. Die heb ik over een paar tellen weer helemaal terug, als Reisse het ziet. Ik kan de afdruk van zijn vingers op mijn huid voelen. Het kost me een paar seconden om te verstaan wat hij schreeuwt.

‘...niks, Iris. Kijk. KIJK.’

Ik concentreer me op het slachtoffer. Op dat jongetje, dat al dagenlang dood is en tegen de smerige rails aan ligt. Op zijn kreukelige korte broek, zijn naakte bovenlichaam. Op zijn arm.

‘Ze hebben niet aan zijn arm gezeten, Iris.’

Het zweet gutst opnieuw langs de onderkant van mijn rug, zoals beginnende regen het stof van vuile trottoirs losweekt. Reisse vergist zich, er zit iets onder de oksel van de jongen. Bloed. Een gapende wond die aan het rotten is.

De ontveling danst voor mijn ogen, met zwarte lijnen langs de randen. In het midden een donker, vurig goud.

Met zijn vrije hand wijst Reisse op de waarheid. Onder de oksel van het slachtoffer, vlak naast zijn broze ribben, ligt een dood blad. Alleen maar een blad, roodgekleurd door de herfst, tegen dat kleine lichaam aan, vastgeplakt door de lichaamssappen, verteerd door het vocht dat overal vandaan komt.

Een vervloekt dood blad.